

การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งต้นแบบด้านส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษาชุมชน ในเขตจังหวัดนครสวรรค์

รำไพ เกียรติอดิศร, กรุณา สุขแท้, สุทธิหญิง ฝอยทอง และนพวรรณ ศรีชมพู
ศูนย์อนามัยที่ 3 นครสวรรค์

การพัฒนาด้านส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนส่งผลต่อสุขภาพของประชาชนในชุมชนเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมโดยสรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมพัฒนาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของประชาชน และ (2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดกระบวนการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมของชุมชน คัดเลือกตัวแทนแบบเจาะจง จำนวน 33 คน เลือกจากตัวแทนที่ระบุไว้ในธรรมนูญสุขภาพชุมชนตำบลเขาทองและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้แก่ วัด โรงเรียน บ้านตัวแทนชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบล ใช้ขั้นตอนพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมของชุมชน สร้างความร่วมมือการพัฒนาตามแนวทางพระราชดำริ "บวร" เป็นแนวทางการพัฒนาชุมชน และแกนนำของชุมชนที่เกี่ยวข้องมาร่วมกระบวนการประเมินตนเอง เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ความถี่ ร้อยละและวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า วัดและโรงเรียนเป็นพื้นที่ต้นแบบของการปฏิบัติกิจกรรม GREEN ได้ต่อเนื่อง ในกิจกรรม G=การจัดการมูลฝอยได้ต่อเนื่อง R=การพัฒนาสู่มาตรฐานในระบบ HAS E=การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่มีการจัดการภูมิทัศน์ได้สวยงาม E=การประหยัดพลังงานยังไม่ชัดเจน N=ในเรื่องสุขาภิบาลอาหารและการบริโภคอาหารปลอดภัยมีการพัฒนาได้อย่างชัดเจน ในกระบวนการที่ชัดเจนในการพัฒนาชุมชนมีองค์การบริหารส่วนตำบลสนับสนุน ปัจจัยความสำเร็จของการมีส่วนร่วมจากการศึกษาคือการเป็นต้นแบบของวัดและภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่กำหนดให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน ผลการวิจัยนี้ ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายการปฏิบัติด้านส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมโดยมีวัดเป็นแกนนำต้นแบบให้ชุมชนถือปฏิบัติ และควรศึกษาเพิ่มเติมถึงบทบาทของวัดในการเป็นแกนนำด้านการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชน

Community Empowerment, the Model of Health Promotion and Environmental Health; Case Study Nakhon Sawan Province

The development of health promotion and environmental health management for strong community, Nakhon Sawan Province The purposes of this study are (1) to study people's participatory process in environmental health development and health-promotion behaviors (2) to study the causes and factors of health promotion and environmental health within a community. The sample of this study was 33 participants chosen by purposive sampling method from village council in the community health charter (Khao Thong Sub-district) and other related parties such as temples, schools, representative households from the community, and the sub-district administrative organization. From the study, the samples had used the community-empowerment process, named "Bovorn" to improve health promotion and environmental health in the community. "Bovorn" was a guideline for community development, leading to participate in self-assessment process. From the quantitative and qualitative analysis, the research found that temples and schools, as prototype areas for health-promotion activities called "GREEN," can continue and remain to do the activities. From the "GREEN" activities, G (in Thai language) stands for to continuously manage waste disposal; R (in Thai language) stands for standards of toilets, E (in Thai language) stands for landscape renovation, E (in Thai language) stands for energy management and N (in Thai language) stands for sanitation in nutrient food and water. The study found the that the local government in the sub-district had important roles in supporting community-development process. The research also found that the key success factors of community participation are the role model of a temple and an abbot's leadership who leads other company in the community to participate the project. Thus, the policy recommendation of this research for the Department of Health is to encourage a policy formulated on participatory health promotion and environmental health in communities. Also, the department should undertake more studies about the roles of temples as a leadership in health promotion and environmental health in order to develop the model of health promotion and environmental health.